

Земледельческие культы в Ольвии догетского времени. — К., 1979.
Античные терракоты Северо-Западного Причерноморья. — К., 1982.
Культура населения Ольвии и ее окружи в архаическое время. — К., 1987 (у співавторстві).
Религия и культы античной Ольвии. — К., 1992.
Искусство греков Северного Причерноморья. — Николаев, 1997.
Боспорское царство. — Николаев, 1997 (у співавторстві).
Античні держави Північного Причорномор'я. — К., 1998 (у співавторстві).
Ольвия. Античное государство в Северном Причерноморье. — К., 1999 (у співавторстві).
Верховная богиня античной Таврики. — К., 1999 (у співавторстві).
Славетний мудрець — скіф Анахарсис. — К., 2001.

Исторические личности эллино-скифской эпохи. — К.; Комсомольск, 2003 (у співавторстві).
Ольвия Понтийская. Город счастья и печали. — К., 2004 (у співавторстві).
На берегах Боспора Киммерийского. — К., 2004 (у співавторстві).
Религия понтийских эллинов в античную эпоху. — К., 2005.
Древнейший теменос Ольвии Понтийской. — Симферополь, 2006 (у співавторстві).
Der Achilleus — Kult im nördlichen Schwarzmeerraum vom Beginn der griechischen Kolonisation bis in die römische Kaiserzeit. — Rahden, 2006 (у співавторстві).
Граффити Ольвии Понтийской. — Симферополь, 2010.
Ancient Sacral Monuments in the Black Sea. — Thessaloniki, 2010 (у співавторстві).

С.Б. БУЙСЬКИХ

ДО 80-РІЧЧЯ ВАЛЕНТИНИ ІВАНІВНИ НЕПРІНОЇ

1 січня 2012 р. виповнилося 80 років дослідниці первісної доби України, кандидату історичних наук Валентині Іванівні Непріній.

В.І. Непріна народилася на Уралі, в с. Усть-Горевая Добрянського р-ну Пермської обл. 1954 р., закінчивши історико-філологічний факультет Пермського університету ім. О.М. Горького, разом із чоловіком Є.М. Митрофановим переїхала у Київ, де одразу на договірних умовах підключилася до експедиційної діяльності Інституту археології. Від 1959 до 1991 рр. В.І. Непріна працювала в штаті інституту молодшим, старшим, а надалі й провідним науковим співробітником.

Наукові інтереси дослідниці пов'язані з вивченням первісної доби України. У результаті активної польової роботи, яку вона провела протягом 33 років, було відкрито, досліджено та введено до наукового обігу нові пам'ятки, головню, доби неоліту. Ще в 1959 р. дослідниця зацікавилася проблемами неоліту ямково-гребінцевої кераміки, для вирішення яких на той час матеріалів було замало. У 1960-і рр. В.І. Непріна досліджувала низку вже відомих і нових неолітичних пам'яток цього типу: Ново-доновка 1 і 2 на Сіверському Дінці, Погорілівка (Вирчище) та Плюшняк-Романівка на Десні, Пустинка 5 (с. Мньов) на Чернігівщині та ін.

У 1970-і рр. В.І. Непріна систематизувала матеріали ямково-гребінцевої кераміки північної частини України, запропонувала нове рішення проблем хронології та періодизації пам'яток цього типу, їх походження та зв'язок з неолітом Волго-Окського басейну. 1973 року

вона захистила кандидатську дисертацію «Неоліт ямково-гребінцевої кераміки в Україні», а 1976 р. видала монографію, присвячену цій проблематиці. Пізніше, досліджуючи походження неоліту Північної України, дослідниця виділила лисогубівську ранньонеолітичну культуру. Цікавилася вона і проявами неолітичних традицій у культурі ранньої бронзи північного сходу України.

1986 р. дослідниця видала зведення неолітичних пам'яток Лівобережної України, з визначенням їхньої культурно-хронологічної позиції (В.І. Неприна, Л.Л. Зализняк, А.А. Кротова. Пам'ятники каменного века Левобережной Украины. — К., 1986).

Обіймаючи посаду провідного наукового співробітника відділу археології кам'яного віку,

Валентина Іванівна керувала плановою темою, присвяченою проблемам соціально-економічних реконструкцій в археології кам'яної доби України. Її власний внесок у цю проблематику полягав у вивченні виникнення та розвитку рибальства на території України за доби неоліту, особливостей житлобудівництва за доби мезоліту—неоліту тощо. Результати висвітлені в збірнику статей «Каменный век на территории Украины. Некоторые аспекты хозяйства и этнокультурных связей» (К., 1990), відповідальним редактором якої була В.І. Неприна.

В.І. Неприна — знаний науковий дослідник, готовий завжди поділитися з молоддю своїми матеріалами, літературою, знаннями, досвідом. Зичимо їй доброго здоров'я та довгих років життя!

О.О. КРОТОВА

ДО 90-РІЧЧЯ ІСАКА БЕНЦІОНОВИЧА КЛЕЙМАНА

Відомому українському вченому, археологу, музеєзнавцю, невтомному досліднику античних старожитностей Північного Причорномор'я, передусім давньої Тіри, Ісаку Бенціоновичу Клейману 19 жовтня 2011 р. виповнилося 90 років, з яких майже 60 пов'язані з науковою діяльністю на ниві археологічної науки.

Шлях до висот вітчизняного антикознавства вельмишанованого патріарха був нелегким: напівголодне селянське життя в рідному селі Андріїво-Іваново на Одещині (1929—1937), сувора муштра військових училищ Одеси та Ленінграда (1938—1941), грозові роки війни (1941—1945). Як офіцер-артилерист І.Б. Клейман пройшов її довгими вогняними дорогами разом із військами Ленінградського та Волховського фронтів. Про його мужність і звитягу красномовно свідчать бойові нагороди — орден «Червоної зірки» та «Вітчизняної війни» I ступеня, медалі «За оборону Ленінграда», «За взяття Кенігсберга» та ін.

Потім було навчання в Одеському університеті (1947—1952), благородна, але виснажлива вчительська праця в середніх школах Ногайська та Одеси (1952—1955) і, нарешті, у трав-

ні 1955 р. Ісак Бенціонович став співробітником Одеського археологічного музею, з яким буде назавжди пов'язане його життя та наукова діяльність. Ця подія була доленосною та мала неабияке значення і для вченого, і для музею. І.Б. Клейман отримав можливість займатись улюбленою справою, а музей — енергійного та відданого справі співробітника.

Завдячуючи І.Б. Клейману, в музеї була створена яскрава експозиція, присвячена античним державам Північного Причорномор'я, були започатковані і стали видаватися збірники наукових праць співробітників музею, налагоджена робота музейних фондів, які суттєво збагатилися завдяки його багаторічним і планомірним розкопкам античної Тіри.

Незмінно від 1963 до 1988 р. І.Б. Клейман очолював відому Білгород-Тирську експедицію музею. Вченому по праву належить честь відкриття багатьох чудових археологічних пам'яток у Тірі, насамперед, фортечної стіни та великої круглої башти, а також залишків будинку римської вексилії. Плідні дослідження Тіри та інших античних старожитностей Північного Причорномор'я знайшли відображення у 70-и